

Bigtech-demokrácia és demográfiai válság az USA-ban

„Ez a gondolat olyan gondolatokhoz kapcsolódik, amilyeneket egyszer már forgattam a fejemben.”

(Ludwig Wittgenstein: *Filozófiai vizsgálódások*. Bp., 1992, Atlantisz, 239.)

A megfigyelő megfigyeléséről

Láthatóan messziről kell indítanom. Remélem az olvasó tud követni, és nem találja felvetéseimet érthetetlennek? A valós világ megismerhető-e? Ezen már évezredek óta „görcsöl” minden kiemelkedő elme (Platóntól, Nietzschén át, Heideggeren és Gadameren keresztül Wittgensteinig). A megismerés eleve feltételezi a világot és minket; szubjektumot, vagyis érzékelőt, a lényeg a folyamatban, az interakcióban van (a megfigyelés is az).

A világ visszatükröződik a megismerésben, és magában a megismerés folyamatában mi is visszatükröződünk (önmagunkban). S maga e folyamat természetese közege nem más, mint a nyelv. Ezért szoktam volt mondani a hallgatóknak, akik nem szeretik a magyar nyelv és irodalmat, hogy magától a világ felfedezésétől fogják saját magukat megfosztani: könnyező kövekké válnak, ha rájönnek mitől fosztották meg magukat önként!

A megismerés természetéből adódik, hogy nem egy megismerés van, hanem megismerések és ebből következően valóságok. Ezért mondom, hogy világok érintkeznek bennünk. Ez nem azt jelenti, hogy annyi világ van amennyi individuum, mert közösségen keresztül kapjuk meg. Nem abszolút egyéneként, magányosan élünk a vadonban, hanem közösségeken keresztül (család, társadalmi csoport, politikai közösség, nemzet), divatosan hálózatokon keresztül állítódik a dioptriánk! Interszubjektivitás. Maga a szubjektum is interakciókon keresztül létezik.

Ez pedig jogosan felveti: hogy szabadok vagyunk-e? A szabadság már létünk álcája, egy színes ruha a nagy színpadon, s ennek megfelelően maga a szabadság dogmává korcsosult a forgatókönyv lapjain? DE kik írják a forgatókönyvet?

MEZŐ FERENC (1967) PhD, habil, egyetemi docens (Debreceni Egyetem). Szakterülete: politikai földrajz, geopolitika, területfejlesztés, területi tervezés. Legutóbbi kötetei: *Régiótervezés és térségmenedzsment* (2018, jegyzet, EKE), *Projekttervezés és finanszírozás* (2018, jegyzet, EKE).

A végső kérdés az: hogy döntéseinket, ténylegesen szabadon, önállóan hozzuk-e, a miénk, vagy mások döntései végződnek bennünk, mintha a sajátjaink volnának?

Twitter-diplomácia

Ha ezeket a bonyolultnak tűnő alapvetéseket el tudjuk fogadni, akkor rátérhetünk az írás valós szándékára: mi történik az Egyesült Államokban? Mert ami történik Amerikában, az fog történni a Világban!

„Tegyük újra nagyvá Amerikát” (Make America Great Again) – mondhatnám önkkel.

A tavalyi évben ismét felerősödtek a rasszizmus ellenes indulatok, amikor a rendőrök meggyilkolták George Floydot. Az esemény hatására országos szintű zavargások és tüntetések bontakoztak ki, valamint elindult az úgynevezett „Black Lives Matter” nevű mozgalom is, amely mögé számos híresség és ismert személy beállt. Más kérdés azonban, hogy ez a mozgalom és a céljai valóban felemelik-e, és hasznosak a több millió nyomorban élő fekete ember számára szerte az USA-ban.

Végleg letiltotta Donald Trump fiókját a Twitter, az Egyesült Államok elnöke már nem elérhető a platformon. A közösségi portál szerint az elnök több üzenetében is erőszakra bátorította a híveit, támogatta, hogy a Capitoliumhoz vonuljanak, a portál pedig attól tart, hogy további erőszakot szülhet Trump tevékenysége. A Twitter korábban már átmenetileg felfüggesztette az elnök fiókját, és korlátozni akarta a tevékenységét, a mostani tiltás azonban véglegesnek tűnik. Ez nemcsak a médiavisszhang miatt kellemetlen a volt elnöknek, hanem azért is, mert felmerülhet az az eretneknek tűnő gondolat, hogy tulajdonképpen a Twitter nyeri, nyeret meg a választást. Belpolitikai üzeneteit szinte kizárólag ezen a platformon közölte, és a külpolitikájának is egyre nagyobb része terelődött át a közösségi felületre. A jelenség nevet is kapott: *Twitter-diplomácia*.

Nancy Pelosi, a képviselőház demokrata elnöke a 2021. január 5-én a Capitolium előtt és az épületben lejátszódó zavargások után indítványozta, hogy azonnal távolítsák el az elnököt a hatalomból. Erre az amerikai alkotmány 25. kiegészítésének 4. cikkelye nyújt lehetőséget. Sőt tiltsák el attól, hogy újra jelöltesse magát elnöknek.

A kormányok és az állampolgárok kapcsolata is gyorsan változik, hiszen a digitális technológiák és a közösségi média lehetővé teszi az emberek könnyebb és gyorsabb mozgósítását politikai célokra. Ez idővel oda vezet, hogy a technológiai nagyvállalatok akaratlanul is a polgárok és a kormányok közötti közvetítőkké válnak, különösen a mai pandémiás helyzetben. A Facebook magántulajdonban levő közösségi oldalként hirdeti magát, de politikai semlegességére nincs bizonyíték. Ez rávilágít azon törvények és szabályok szükségességére, melyeknek célja a közösségi oldalak üzemeltetőinek felügyelete lenne. Sokáig azt hitték, a nemzetállamokra, a szuverenítésra a legnagyobb

veszélyt más szuverén államok jelentik, nem pedig a multi cégek, szuper bankok. Az állam legnagyobb vetélytársai azonban a BIGTECH cégek, mint az államközi térben működő kvázi önálló supra-államok.

A kockázat és a kihívás nagy, a geopolitikára pedig az emberi viselkedés kiszámíthatatlansága és a technológia rohamos fejlődése hatalmas veszélyt jelent.

Noam Chomsky 10 tétele tökéletesen leírja a tömegmanipuláció összes lényegi elemét (mint az 1×1, ld. Mező 2017). Tudod kinek kell az okos tájékozott szavazó? Úgy van – senkinek! A tömegmanipuláció elemeit pedig nem az új Göbbels-hasonmások irányítják, hanem ezek a cégek – választásokat döntenek el, ők a demokrácia új szuper-bajnokai. Vannak eszközeik, melyeket kedve szerint felöltöztetnek, becsomagolnak!

Black Lives Matter mozgalom: ki kit használ fel?

Ilyen eszköz lett a Black Lives Matter mozgalom, vagy csak röviden BLM-mozgalom, amely 2013-ban alakult meg. Elsődleges célja, hogy minden állampolgár megkapja a jogszerű rendőri eljárást, bírósági és az elkövetett bűncselekmény súlyosságától függetlenül. A polgárjogi mozgalom kárpótlást szeretne kapni a rabszolgaságért. Úgyis mondhatnánk, hogy alternatív valóságot, saját világot teremtenek, és párbeszéd helyett újszerű ellengyarmatosítás zajlik, melynek a terepe a nyelv és a kultúra és a más, velük ellentétes véleményt formálók eleve rasszisták, akiknek nincs helyük a szép új világban.

Bár kicsit furcsának tartom, hogy arról nem esik szó, hogy sokszor az afrikai adta el az afroamerikaiakat a fehér rabszolga-kerekedőknek, tehát saját népük bocsátotta áruba a most élő amerikai, afroamerikai közösség őseit, mégis, az afrikai országok irányában nem indulnak kárpótlási követelések. A végső cél nem más, mint az afroamerikai emberek teljes felszabadulása és kárpótlása a jelenlegi „fehér hatalom” alól (gondolj Obamára például vagy a Sony TV-re és az önmegvalósítókra – a kifosztott üzletekben).

George Floyd tragikus halála volt a gyújtózsinór, amit térdeplő, bűnbánó emberek tömegei követtek, és égő városok, ledöntött történelmi szobrok, amelyek idáig az egységes történelmi Amerikát jelképezték. És mi lesz ez után? Lesz egy afro, egy latinó és egy fehér Amerika? Vajon mi fogja ezeket összefogni? Bilincs? Mississippi államának a zászlaját már meg is változtatták 2020-ban. Országszerte a rendőrség felszámolását követelték, és a hivatalos szervek elleni ellenállásra buzdítottak: ennek a legsúlyosabb példája a seattle-i „Capitol Hill Autonóm Zóna” volt, ahol másfél hónapon keresztül fegyveres „partizánok, felkelők” tartották a területen kívül az állami erőket (*Seattle Times*, 2020. július 1.).

A gazdasági összeomlás, a baloldali médiatúlsúly („mainstream media”, azaz MSM demokrata párt felé húzása, pl. *New York Times*, CNN), az erőszakos tüntetéshullámok és a koronavírus-járvány elleni védekezés sikertelensége nyomán 2020 novemberében az amerikaiak Joe Bident, Obama egykori alelnökét választották az USA elnökévé, a Demokrata Párt pedig a Kongresszus mindkét

házában többséget szerzett. Ezt követően Trump hosszú ideig nem volt hajlandó elismerni vereségét, hívei (és a provokátorok) pedig 2021 januárjában megrohmozták a Capitolium épületét. Ezután óriási cenzúrahullám vette kezdetét, mellyel Trumpot, a még hivatalban levő elnököt gyakorlatilag eltűntették az összes népszerű közösségi médiaplatformról. Őt és híveit...

Patrisse Cullors a Black Lives Matter mozgalom egyik vezetője levelet írt Joe Bidennek, melyben emlékeztette a frissen megválasztott elnököt, hogy győzelmében nagy szerepet játszott a feketék nagyarányú támogatása, a fekete szavazók 87 százaléka szavazott Bidenre az exit poll felmérések alapján. Ezzel számos csatatér államban okoztak sikert (pl. Wisconsin, Michigan), azaz az afroamerikaiak nyerték meg a választást a demokratáknak, amiért valamilyen támogatást várnak el cserében. Mi lesz ez vajon? A bűncselekmények 50%-át fekete árnyalatú állampolgárok követik el, és az áldozatok túlnyomó részét is ők teszik ki. Gyermekük 70%-a csonka családokban, apa nélkül nő fel.

Nem várható, hogy lecsökkenjen a napjainkra óriási méreteket öltő társadalmi feszültség. A BLM-tüntetések megmutatták, hogy a politikailag indoktrinált kisebbségek már nem csupán szóban és írásban, hanem tettekkel is foganatosítják az általuk képviselt „reverse racism”, azaz fordított rasszizmus, a fehér lakossággal szembeni vélt sérelmek visszafizetésének és az ő kirekesztésüknek megágyazó ideológiát. Mindehhez gyakran a helyi fehér lakosság csak asszisztál a beléjük vert hamis bűntudat miatt.

A „Nagy Szétbomlás” és a megváltoztatott Múlt

Az Egyesült Államok és az Európai Unió integritása is kérdéses a jövőben. Előbbi esetében az egyre növekvő ideológiai szakadéknak köszönhetően már minden választás kisebb háborúval ér fel, melynek eredményét nem lehet általánosan elfogadtatni, az egyes oldalak hívei pedig egyre távolodnak egymástól. Trump elnöksége alatt a liberális paradicsomnak mondott Kaliforniában két terv is szárnyra kapott: 2018-ban konzervatív gondolkodók egy csoportja a jobboldali többségű belső területeket le szeretne volna választani Kaliforniáról, létrehozva az 51. tagállamot Új-Kalifornia névvel (New California Declares Independence From Rest Of State. CBS Local Sacramento, 2018. január 15.), 2020-ban pedig a Yes California szervezet az állam kiválását szeretne volna elérni az Unióból (San José Inside, 2020. szeptember 14.).

Brezinski rámutatott, „megosztó pártoskodástól szenvedő politikai rendszer” áll fenn az USA-ban, s tegyük hozzá a politikai leszámolásoktól sem mentes, a Triumph hívektől, rajongóktól megszabadítják a CIA-t, FBI-t, a hadsereget, az állami rendőrségeket, sőt a közigazgatást is átvilágítják. Mi lesz így veled Amerika? Megváltoztatják a Múltadat!

Fukuyama kérdésfeltevése – *A Nagy Szétbomlás* című könyvében – 2020-ban is aktuálisnak tekinthető az Egyesült Államok rendkívül polarizált társadalmában.

„Továbbra is fennáll: hogyan tudjuk újjáépíteni a társadalmi tőkét a jövőben? A kultúra és a politika egyes társadalmaknak biztosítja, hogy befolyásolják a szétbomlás iramát és mértékét, de hosszú távon ez nem ad választ arra, hogyan teremthető meg a társadalmi rend a 21. század elején” (ld. 112).

„Nagyon úgy fest a dolog, hogy kutyaszorítóba kerültünk: tovább haladva, egyre súlyosabb társadalmi dezorganizáció és atomizálódás vár ránk, a visszavonulási út viszont el lett vágva. Ez azt jelentené, hogy a mai liberális társadalmak arra vannak kárhóztatva, hogy egyre mélyebb erkölcsi romlásba és társadalmi anarchiába süllyedjenek, míg végül valahogy szét nem robbannak? Igazuk lett volna a felvilágosodás bírálóinak, például Edmund Burke-nek: elkerülhetetlenül ilyen anarchiához vezet minden próbálkozás, hogy tradíció helyébe az értelmet állítsuk?” (114). 13,7 százalékra nőtt az egészségügyi biztosítással nem rendelkezők aránya az Államokban 2020-ra.

A mai baloldal kevésbé foglalkozik a széles rétegeket érintő gazdasági ügyekkel, inkább különféle marginalizált csoportok ügyeit karolják fel, például az etnikai kisebbségét, a nőket, a bevándorlókat, a menekülteket és az LMBTQ-embereket. A jobboldal eközben a hagyományos nemzeti identitás védelmét tűzte zászlajára, ami gyakran az etnikumhoz vagy a valláshoz kötődik. A demokratikus társadalmak külön identitással bíró kis csoportokra szakadnak, ami azzal fenyeget, hogy nem tudnak majd kollektív társadalomként cselekedni, ez pedig csakis az állam összeomlásához vezethet. Nemzetállam kontra Birodalmi Amerika!

Latinók és az afro-amerikaiak a tortadiagramban

A spanyolajkúak bevándorlása rendkívül dinamikus módon zajlik annak ellenére, hogy a kormány több módon is próbálta megakadályozni, hogy képzetlen spanyol ajkú népesség tömege áramoljon be az országba (pl. kerítés az USA-Mexikó határon). E példából is lehet következtetni, hogy Mexikóból érkeznek a legtöbben, de más közép- és dél-amerikai országok emigránsainak is kedvelt célpontja az USA. Mivel a bevándorlók délről érkeznek, így logikusan inkább a déli, délnyugati államokban telepednek le, ott élnek nagyobb sűrűségben. A vidékről érkezett latin-amerikaiak jellemzően észak-amerikai városokban telepednek le, a legnagyobb gócpontok Chicagóban, San Antonióban, Los Angelesben és Albuquerque-ben vannak. Egyre inkább jellemző azonban az is, hogy északabbi területekre vándorolnak.

A modern baloldal szerint a marxista osztályharc átalakult, nem fogható meg a munkásosztály felszabadítási teóriáiban és a diktatúra közvetlen kiépítésében. Az új felület a kultúra, a kultúrharc; itt kell felszabadítani mindenkit az akarata ellenére is, hiszen ezen keresztül látunk és érzékelünk, a logikus manipuláció helyszíne tehát a NYELV. A nyelvet kell megszállni, kisajátítani, gyarmatosítani, mert azon keresztül lehet nemcsak a politikát, hanem szó szerint: az egész világunkat, az egész társadalmat kontrolálni. Végző soron a hatalomról

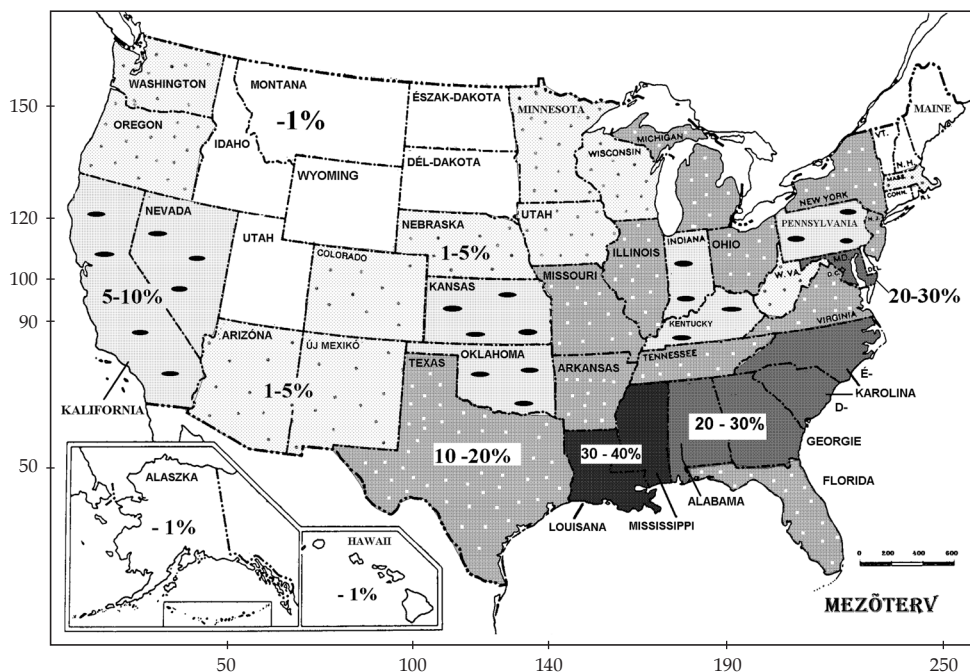
van szó, a hatalom kisajátításáról! És az ellenfél ellehetetlenítéséről! Politikai megsemmisítéséről! „Végkép eltörölni”. Valahonnan olyan ismerős.

Ezzel szemben egyre inkább tehetetlennek tűnik a nagy olvasztótégely a saját belső problémájával szemben. Már a Katrina-hurrikán (2005. szeptember) olyan dolgokat hozott a felszínre, amiről idáig, „hála” a média áldásos tevékenységének, nem volt tudomásunk. New Orleansban valóságos gettóháború zajlott, elszabadult a pokol, a rendőrök elmenekültek, három-négy napig a káosz volt az úr, a gettóbandák uralták az egész várost, fosztogattak, gyilkoltak kedvük szerint. Hasonló képeket láttunk tavaly szerte Amerikában. Rumsfeldnek kellett a helyszínre érkeznie a hadsereggel, hogy a rend helyreálljon, hetekkel a tragédia után, bomló, temetetlen hullákat láthattunk Amerika híres városában, olyan volt a látvány, mint egy elmaradott afrikai országban (New Orleans lakosságának 68% afroamerikai). A valóságos probléma feltárását a hazugságok sora erősen hátráltatja. A helyi afroamerikai társadalom szétesett, saját gazdasági bázisa nincs (ld. Fukuyama: *A bizalom* és *A nagy szétbomlás* című könyveit), a megszületendő gyermekek 64%-a házasságon kívül jön a világra, és apa nélkül nő fel, maximum házibaráttal találkozik. A városok fekete gettóiban maradt embereknek hiányoznak a pozitív mintaképek, melyhez a fiatalok orientálódni tudnának (maradnak a kosárlabdázók és a zenészek). Ugyanakkor a munkához jutás lehetősége tovább csökkent, mivel minimalizálódtak az ipari munkahelyek (vagy megszűntek, vagy a szuburbiába helyeződtek át). Az iskola nem fontos, dolgozó embert maguk körül nem látnak. A fekete munkaerő túlnyomórészt rosszul képzett, a szolgáltatási szektorban sem tudnak magasabb és jobban fizetett pozíciókhoz jutni. Gyakran a pénzszerzés egyetlen lehetősége a drogkereskedelem. Végbe ment a feketék kriminalizációja, ami erős negatív visszacsatolásként jelenik meg. Az utca sajátos szocializációs terep, ahol a tévé által közvetített vásárlási, tulajdonlási igényt kizárólag a bűnözés tudja biztosítani. A segély egy-két napig elég. Amerika térképe titkokat rejt, blightokat, penészfoltokat, gettókat. Már nem Amerika van, hanem Amerikák vannak, ezeknek kevés közülük van egymáshoz, egymás mellett élnek, egymástól óriási távolságokra (ld. térkép).

Az afroamerikaiak szuburbanizációjának vizsgálatakor azzal szembesülünk, hogy részesedésük a szuburbán tér össznépszerűségében különösen magas az elővárosok központjaiban. Máig nem részesednek számottevően a „counter urbanizationban” (ellenurbanizációban). Az elmúlt évtizedek vándorlási mozgásainak eredményeképpen a szuburban térség „feketébb”, a vidéki térség „fehérebb” lett.

Óriási kettőség rejlik benne. Az információt diplomáciai eszközként felhasználva az USA pontos, megbízható helyzetképet nyújthat bizonyos országok számára, ezzel is az USA-val való szoros együttműködésre készítetve őket. Ebben az okfejtésben már benne rejlik, az az állapot, ahol a geográfia „infográfiává” vált, s ahol a geopolitikából „infopolitika” lett.

Az információ a nemzetközi világ új értékmérője, és az USA bármely más országnál jobb helyzetben van ahhoz, hogy megsokszorozza „kemény” és

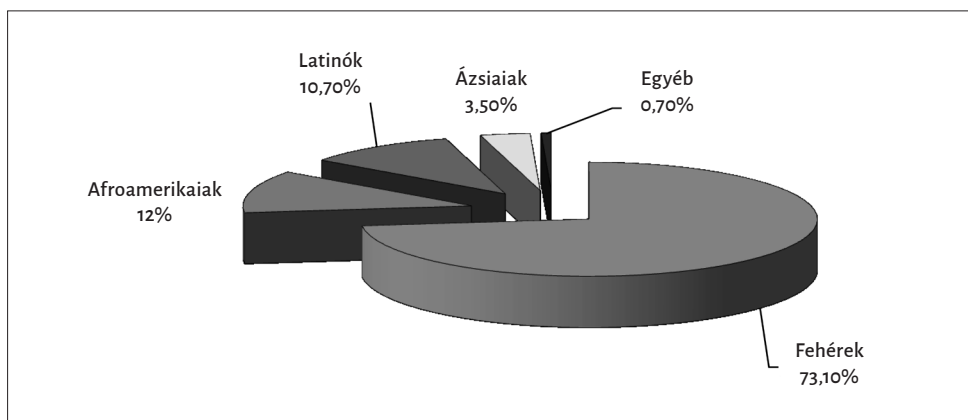

Afro-amerikai lakosság aránya az egyes államokban
(30-40%, 20-30%, 10-20%, 5-10%, 1-5% és 1% alatt)

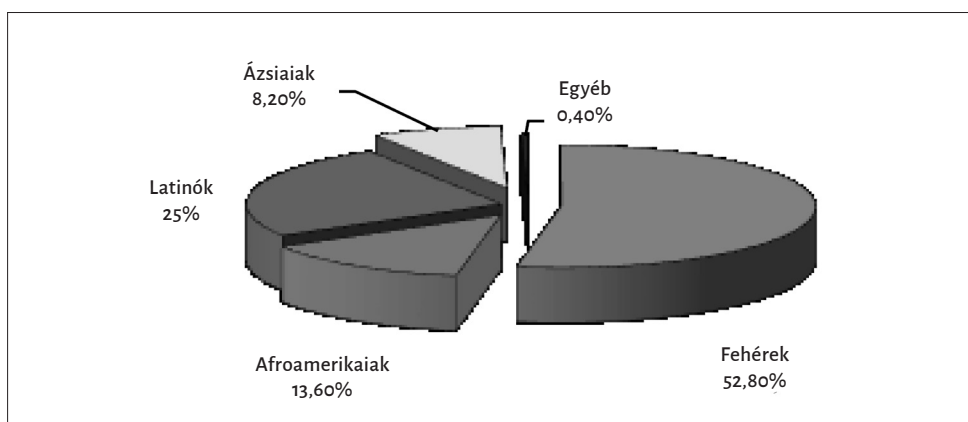
„lány” erőforrásainak lehetőségét. Valószínűleg a 21. században is a birodalmi Amerika lesz a hegemon hatalom, de ha hihetünk Toynbee-nak, hogy kihívás kell a fejlődéshez, Amerika csak uralkodni fog birodalmi attitűdökkel, pillanatnyi érdekeinek megfelelően. Félő, hogy előbb vagy utóbb gyűlölt hatalommá válik országhatáron kívül és belül.

Az informalizációval Amerika nemzethez való viszonya újra lejátszásra kerül. A kibertér az utolsó határ a szabadság túlbujánzásában és az amerikai sajátosság kovácsolásában. A paradoxon abban áll, hogy az informalizáció elemeire bontja a szilárd állami megjelenést és a régi határokat. Szilárd állami megjelenés helyett az Egyesült Államok egy teljesen informalizált világban a globális hálózatok csomópontjává válhat, egy funkcionális kapcsolóponttá, mivel a régi szabályzatok szimulációivá válnak a hiperrealításban. Nem egyszerűen eszközök halmaza, hanem egy deterritorializált telemetrikus civilizáció, része a „társadalmi-gazdasági-technikai felszerelésnek, melyből a jövő társadalmi állnak össze” (Virilio).

Az amerikai civilizációt veszélyeztető fenyegetések – mióta a dimenzionalitás újrarendeződik (Virilio 1997) – az információs korszak áramlataiban és folyamataiban vannak. A fenyegetések térbeliségére és a felelőség megfogalmazására vonatkozó kérdés bizonyos divatos elképzeléseket hangsúlyoz a rugalmasságról és a sebességről a mai stratégiai elméletekben (Virilio).

Egyesült Államok lakosságának százalékos megoszlása 2000-ben

Az Egyesült Államok lakosságának várható százalékos megoszlása 2050-ben

A McWorld áramlatainak terei, mint a földalattik, áruközpontok, felhőkarcolók, repülőterek, hálózati komputerok, kapcsolódási csomópontok, adatbázisok, kommunikációs központok, egyszerűen elborítják és elpusztítják (mialatt elektronizálják) legdédelgetettebb mítoszainkat. A liberalizmus megadja a kiborg-féle életmódot a „mi” számára. Annak ellenére, hogy a közösségek és a kiborgok nyilvánvalóan a geopolitika elméletének és gyakorlatának részei a 21. század elején. A geopolitikai élet új, programokkal szervezett formáit folyamatosan tervezik, befolyásolva ezzel a félelmeinket és gondolatainkat, de akár a döntéseinket is. Át lehet írni a világunkat, valóságunkat valami MÁSSÁ. Nem találjuk az összhangot a természettel, felbotlunk egy kőben, de a csillagokat nézzük, és világrendszereket akarunk hódítani. Közben nem találjuk meg életünk párját, a sorsunkat, a nemzetünket veszítjük el, az álmainkat dobjuk el a monitorért. Ugye milyen szép rajta a kép?

Gazdaság és Civilizáció: a megváltozott arányok mögött

Visszatérve az arányokra: Fukuyama szerint a következő pár évtizedben az ázsiaiak mellett a spanyolajkúak fogják a növekedés ütemét diktálni. Számoljuk hozzá azt a 14 millió illegális latinót, akiknek az új elnök, Biden állampolgárságot ad. 2050-re a népesség egynegyedét fogják alkotni. A legtöbbször, kb. 60%-uk mexikói eredetű latinó, zömmel a mexikói határ mentén széles sávban (300–400 km-es) élnek. Ezt visszafoglalásnak is nevezhetjük (sok mexikói így is éli meg), hiszen a Mexikói Császárság közel 2/3-t az Államok elfoglalta (egyedül Texas kiáltotta ki a függetlenségét, és így csatlakozott az Egyesült Államokhoz. Texas, Új-Mexikó, Arizona, Kalifornia, Oklahoma stb.

Los Angeles-ben van a világon a 3. legnagyobb mexikói közösség, de Kalifornia, Új-Mexikó, Texas harmada, negyede már mexikói gyökerű (saját újság, tévé, rádió, saját kulturális közegben élnek).

A kubaiak elsősorban Floridában telepedtek le (közülük sokan szavaztak a republikánusokra, mivel erősen antikommunisták), a salvadoriak elsősorban Washington DC-ben stb. Ha az ázsiai származásúak erős növekedését is ide vesszük, akkor 2050-re a fehér amerikaiak 50% környékére csökkennek. Az igazi kérdés az, hogy mit okoz mindez a politikában? A demokraták már eldöntötték: elsősorban a bevándorlóknak és az afroamerikai szavazókban bíznak, itt erősítenek. És a világgazdaságra figyelnek, a nemzetgazdaságot és a nemzetállamot elhanyagolják, arról már valószínűleg lemondtak (szavakban nem, de tetteikben egyértelműen).

A másik nagy kérdés, amit a liberális Fukuyama sem tagad, hogy a gazdaság végső alapja kulturális alapú, s az végül is a Bizalmon alapul. Bízunk benne, hogy a jog megvéd bennünket, és a szerződésünk az érvényes lesz. Ha ez a Bizalom megsérül, vagy a kulturális alapja megreped, annak mi lesz a következménye? Még nem tudjuk! Amerika nagy átalakulás előtt áll, egy óriási kísérleti program zajlik, s ennek az eredménye – tetszik, vagy nem – meghatározza majd a mi jövőnket is.

Nem volt véletlen, hogy a boszniai háború béketárgyalásait 1995-ben a daytoni Wright-Patterson Légibázison tartották Ohióban, azon a helyen, ahol először alkották meg a „bionics” kifejezést, és ahol a világon a legfejlettebb földrajzi információs rendszerek (GIS) és megjelenítési technológiák közül jó néhányat találunk (Virilio). Ott a tárgyaló pártok meglátogathatták a „Nintendo” szobát, ahol megtekinthették a vitatott területek legfrissebb háromdimenziós térképeit, és amelyen precízen elhelyezhették a választó- és demarkációs vonalakat. A technológia Warren Christopher államtitkár szerint lehetővé tette a felek számára, hogy „áttekintsék” a területet, és „pontosan lássák, miről is beszélnek”. De amit a felek tulajdonképpen láttak, az természetesen szimuláció volt, a valódi modellje. Látszat és Valóság – örök dilemma (Mező 2007).

A térképek GIS-szel, a globális tér modern kartográfiai ábrázolásának poszt-modern telemetriai szimulációval történő helyettesítése Daytonban egy sokkal

tágabb technokulturális átalakítást tett mintegy bemutatva, hogy a 20. század végén hogyan képzelik el és hogyan jelenítik meg a világpolitikát. A folyamatosan működő, világszerte elhelyezett 24 órás hírgépezetekkel a világpolitika története afféle információs látványossággá vált, egy olyan látvánnyá, mely formáját a virtuális élet áramlataiból meríti.

Televíziós látványosságként és könnyen felismerhető szöveggként állandóan élénk vetítve – káosz az utcákon, tevékeny demokrácia, államcsíny mozgásban – a világpolitika megszűnt színházi előadásnak lenni, mint ahogyan az volt a geopolitikusok számára a 20. század első felében. Ma már a televíziós látványosság és a katonai szimulációk hiperrealitása, az információk olyan univerzuma, ami bekerít és eláraszt mindent. A CNN pörgő világa egy információs sodrásban levő világ. A politikai realizmus szóképei többé nem lesznek lefedve valamilyen szédítő világképpel. A látványokat szédülés homályosítja el (Mező 2003; O' Tuathail 1996). Az információ sebessége, mennyisége és intenzitása az idegen politikát mint a gondolat valós lehetőségét fetisizálja.

Ez előtérbe helyezheti a sokak által felvetett eukleidészi, különálló nemzetállamokon alapuló világ széthullását, tovább megyek – azok mesterséges, szándékolt szétverését. Feleslegesnek gondolják, zavaró körülménynek. Látjuk, az Egyesült Államokban is, mesterségesen szétverik a nemzetállam Amerikát, a birodalmi Amerika oltárán. Ebből következtethetünk arra is, hogy mi a valós szándék Európában.

Poszt-posztmodern helyzet és az ár, amit fizetni kell

A mi poszt-posztmodern deterritorializáló helyzetünkben az emberek, a helyszínek és a történelmi örökség térszerkezete elvesztette a fontosságát. Innen érthető meg, hogy miért rongálják meg a történelmi szobrokat az amerikai városokban. Vagyis a tények egyre kevésbé befolyásolják a történetet magát, hanem az arról alkotott és elterjesztett, a valóságtól elszakadt összefüggések határozzák meg a bennünk lezajló folyamatokat. Tehát mi vagyunk a célpont, és mi vagyunk a helyszínek is, bennünk zajlik le az álvalóság a maga teljességében, a paradoxon paradoxonjaként!

A jelenkori kulturális formák alapjaiban törékenyek, hiszen nem birtokolnak eukleidészi¹ határokat, struktúrákat vagy szabályokat. Csak kérdéseket, melyeket meg kell válaszolnunk a megosztó globális folyamatok világában. Inkább az áramlatok és a bizonytalanság, s ezáltal a káosz elképzeléseire kell támaszkodnunk, mint a rend, stabilitás és rendszeresség „elavult” elképzeléseire (ld. Harari).

1 Itt jegyezzük meg halkan, hogy mikor mi magunknak felfedeztük Kínát, Euklidész „Elemek” című munkája – ami nem maradt meg eredetiben korunkra, a vatikáni könyvtárban találtak egy 10. században készült másolatot, ami a leghitelesebbnek tűnik – sokkal nagyobb érdeklődést keltett, mint a Bibliánk, ami nem kis fejtörést okozott a misszionáriusoknak.

Ez nem azt sugallja, hogy a világpolitika szükségszerűen meghaladta a területi államok elképzelését, de inkább dolgozik a delokalizált transz-nemzetek, ál-szuverenitás, posztmodern háború, deterritorializált valuta, a termelés és fogyasztás lokalizált hálózati gazdaságának különös új fúziójával. Új formákat, új fogalmakat talál ki, s ezekkel megszállja a nyelvet (fejlődés, átalakítás címén). Először zavart kelt – majd transzformál –, és mi befogadjuk, magunkévá tesszük – nem merül fel többé kétely...

A jelenkori hatalmi viszonyokban a technológia, az oktatás és az intézményi rugalmasság jelentősége nő, mialatt a földrajz, a népesség és az erőforrásoké/nyersanyagoké, illetve a 20–21. század eleji geopolitika hagyományos céljai csökkennek. Azt sugallják, hogy az az ország, mely a legjobban képes vezetni az információs átalakulást, mindennél hatalmasabbá válik. Számukra ez az ország egyértelműen a biden-i Birodalmi USA.

BIGTECH cégek előnye riválisaival szemben pont a határtalan, korlátlan információgyűjtés, és annak szelektált, átalakított változatának a széles körben való elterjesztése és hatása az információbefogadására. Ez olyan hatalmi előny, mely bizonyosan túlnő rajtunk, s a demokrácián is. Ez pedig olyan kérdéseket vet fel, amiről még álmodni sem merünk!

Biztosak lehetünk benne, hogy a „szabadgondolkodók”, akik gonosz mosolyal eltűntették a szabadságot, nemsokára elő fogják varázsolni valamilyen trükkös tüneménybe álcázva. A nagy kérdés: a többség elhiszi-e?

„Isten jókor elhagyta a világot, hiszen a gondjainkra bízta, és erről még írást is adott. Tönkretettük. Most aztán a szemével kell látnunk a pusztulását. Mire elpusztítjuk magunkat, végül is megismerkedünk a természetével. Ez a tudás.” Ferguson <https://www.welt.de/kultur/literarischewelt>

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Brzezinski, Z.: *A nagy sakktabla*. Bp., 1999, Európa Könyvkiadó, 310.
- Dijkink, G.: *National Identity and Geopolitical Visions*. Routledge, 1996.
- Ferguson, N.: *Ist der Ferne Osten zum neuen Westen geworden?* 2016, [web:] <https://www.welt.de/kultur/literarischewelt/article116309504/Ist-der-Ferne-Osten-zum-neuen-Westen-geworden.html>
- Ferguson, N.: *„Draghi hat nicht die leiseste Chance”* 2016, [web:] <https://www.welt.de/wirtschaft/article151394824/Draghi-hat-nicht-die-leiseste-Chance.html>
- Fukuyama, F.: *A történelem vége*. Bp., 1994, Európa K.
- Fukuyama, F.: *Bizalom*. Bp., 1997, Európa K., 613.
- Fukuyama, F.: *A Nagy Szétbomlás*. Bp., 2000, Európa K., 493.
- Giddens, A.: *The consequences of modernity*. Stanford, 1990, Stanford University Press, 356.
- Harari, Y. N.: *21 Lecke a 21. századra*. Bp., 2018, Animus kiadó, 303.
- Kaplan, R. D.: *A földrajz bosszúja*. Bp., 2019, Antal József Tudásközpont, 479.
- Mező Ferenc: *Politikai földrajz alapjai*. DE, Egyetemi jegyzet, 398.
- Mező Ferenc: Térértelmezések a geopolitikában. *Tér és Társadalom*, 2007/3, 1–22.
- Mező F.: A kapitalizmus ideológiája. *Politikatudományi Szemle*, 2007/3, 45–69.

- Mező F. (2009) *Európa újrarajzolása*. Magyarország és Európa (Tegnap és ma. Szerk.: Pallai L. 275–291.
- Mező F. (2017) *Dekódoljuk Brüsszel politikáját*, https://gondola.hu/cikkek/105380-Dekodoljuk_Brusszel_politikajat.html
- Mező F.: Új üzenetet zúg az európai szél. *Magyar Idők*, 2017. 10. 31., 10.
- Mező F. (2017) *A hit erejével* (500 éves a reformáció) <https://lt-lt.facebook.com/this.is.christian.hungary/>
- O' Tuathail, G.: *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*. Minneapolis, 1996.; University of Minnesota Press.
- Toynbee, A. J.: *Válogatott tanulmányok*. Bp., 1971, Gondolat Kiadó.
- Virilio, P.: *Információs bomba*. Bp., 2002, Mágus Design Studio Kft.
- Wittgenstein: *Filozófiai vizsgálódások*. Bp., 1998, Atlantisz, 239.
- <https://www.seattletimes.com/seattle-news/seattle-police-clearing-chop-protest-zone/> - Seattle police clearing CHOP protest zone. Seattle Times, 2020. július 1.
- <https://sacramento.cbslocal.com/2018/01/15/new-california-declares-independence-from-rest-of-state/> - New California Declares Independence From Rest Of State. CBS Local Sacramento, 2018. január 15.
- <https://www.sanjoseinside.com/news/california-secede-one-group-got-a-key-approval-last-week-to-try/> - California Secede? One Group Got a Key Approval Last Week To Try. San José Inside, 2020. szeptember 14. <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20160703/milyen-amerikai-alom-hatalmas-a-tores-a-gazdagok-es-szegenyek-kozott-234091>; 2021. 01. 16.
- <https://ma7.sk/nagyvilag/valtozoban-az-amerikai-lakossag-osszetetele>; 2021. 01. 17.
- <http://nepesseg.population.city/amerikai-egyesult-allamok/>; 2021. 01. 22.
- <http://www.electproject.org/home/voter-turnout/demographics>; 2021. 01. 22.

